

Sportlaan 63,
5242 GP Rosmalen
www.gemalen.nl
secretaris@gemalen.nl
0654637019

Jaarverslag 2017

Nederlandse Gemalenstichting 1987-2017

(concept dd dec 2017)
Vastgesteld door het bestuur dd: 7-02-2018

Inhoudsopgave

Doelstellingen Nederlandse Gemalenstichting	3
Samenstelling Bestuur	3
Sponsoring	4
Vergaderingen	4
• Feestelijke bijeenkomst op 10 november 2017 t.g.v. het 30-jarig jubileum van de NGS.	4
• Ontwikkeling van het boek "Tussen Stoom en Stroom"	4
• Educatie/kennisborging.....	5
• Gemalenpluim.	5
• Sponsoring.....	5
• Verzoeken om gebruik van de gegevens uit onze gemalendatabase.	5
• De jaarrekening 2016.	6
• De begroting 2018.	6
De Vrijwilligersdag.....	6
De Deelnemersvergadering.....	7
30-jarig Jubileum NGS.	7
Nieuwsflitsen. (http://www.gemalen.nl/actueel.asp)	8
De Nationale Gemalendag (http://www.gemalen.nl/gemalen_dag.asp)	8
Project Inventarisatie(http://www.gemalen.nl/inventarisatie.asp)	8

Doelstellingen Nederlandse Gemalenstichting

De hoofddoelstelling van de NGS is het bevorderen van de kennis over, het inventariseren en documenteren van, en het constructief meewerken aan mogelijk behoud en beheer van waardevolle gemalen gericht op de waterpeilbeheersing (niet zijnde windmolens of windmotoren) en de met deze gemalen ruimtelijk en/of functioneel een eenheid vormende kunstwerken en terreinen.

In de praktijk ligt daarbij het accent op het:

- fungeren als platform voor de aangesloten organisaties/stichtingen en het bijstaan bij het beheer van hun historische gemalen, zowel voor wat betreft de gebouwen als de installaties en hun museale taak
- bevorderen van de deskundigheid van bedienings- en onderhoudsmedewerkers van de aangesloten stichtingen.
- coördineren en ondersteunen van nieuwe initiatieven die de hoofddoelstelling ondersteunen
- bevorderen van de belangstelling - in algemene zin - voor gemalen en het uitdragen van het belang van de bescherming van dit deel van het industriële erfgoed

De aandacht gaat daarbij niet alleen uit naar oude gemalen. Ook (nog) in bedrijf zijnde gemalen kunnen om technische, historische, en/of esthetische redenen hiervoor in aanmerking komen.

Samenstelling Bestuur

Het bestuur werd in 2017 gevormd door:

Leden: ir. C.H.B.M. Ceelaert (secr.);
ir. H.H.G. Dijk (vz.);
A. Spijksma ra(penningmeester);
ir. G.N. Kok (vice-vz)/ Mr. G.P. Dalhuisen;
ir. J.E.F. Landman
J. Reijnen,

Adviseurs:

drs. P. Nijhof;
ing. C.D. van Rijn;
ir. C.J.M. Tak;
J. van Raaij;
ing. G.M.H. Troost.

De bestuursleden A. Spijksma ra en ir. J.E.F Landman waren aftredend dit jaar en zijn door de Deelnemersvergadering op 10-11-2017 herbenoemd.

Ons bestuurslid Ir. G. N. Kok is, door ziekte, slechts zeer kort bestuurder van de NGS geweest. Hij is aangetreden in de bestuursvergadering van 01-02-2016 en benoemd tot vicevoorzitter. De deelnemersvergadering van 04-11-2016 was zijn laatste vergadering voor de NGS. Begin 2017 heeft hij aangegeven, dat hij wegens ziekte zijn functie moest neerleggen. Veel sneller dan verwacht en gehoopt is Gerrit Kok op 10 juli 2017 overleden.

De opvolger van ir. G.N. Kok in het bestuur is Mr. G. P. Dalhuisen, afgestudeerd jurist in Utrecht (Waterstaatsrecht en Waterschapsbestuur) en tot voor kort secretaris/directeur van het waterschap Vallei en Veluwe.

Sponsoring.

Op het terrein van de sponsors is er dit jaar het een en ander gewijzigd.

Onze sponsor uit de beginperiode van de NGS, zijnde Tauw bv uit Deventer, heeft aangegeven de voorkeur te geven als projectsponsor op te gaan treden. Indien de NGS-projecten oppakt die Tauw passend acht, zullen zij daarin participeren voor een dan af te spreken bedrag. Voor 2017 heeft Tauw aangegeven dat zij willen participeren in het (nog in ontwikkeling zijnde) traject van educatie/kennisborging. (Zie ook verderop in dit verslag).

Daarnaast zijn er in de zomer van 2017 contacten ontstaan tussen de NGS en GMB Waterkwaliteit & installaties te Opheusden, hetgeen begin november 2017 geresulteerd heeft in de ondertekening van een sponsorcontract voor 3 jaar. GMB Waterkwaliteit & installaties is een integrale waterkwaliteitsaannemer in Nederland en realiseert complete renovaties en nieuwbouwprojecten, van ontwerp en engineering tot en met realisatie, beheer en onderhoud. De NGS is verheugd met deze nieuwe hoofdsponsor.

Naast GMB is onze hoofdsponsor Bosman Watermanagement BV ons trouw gebleven in 2017 evenals onze projectsponsor de Unie van Waterschappen (specifiek voor het bijhouden van onze gemalendatabase).

Momenteel houdt een werkgroep van bestuursleden en adviseurs het huidige sponsorbeleid tegen het licht.

Vergaderingen

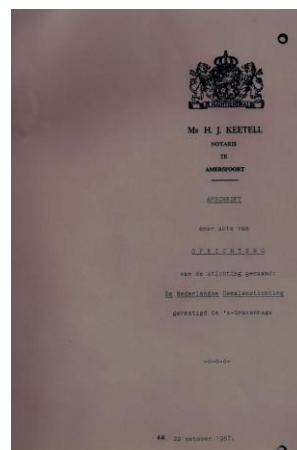
Het bestuur vergaderde op 08-02, 13-07 en 04-10 in 2017.

De belangrijkste zaken die aan de orde zijn geweest in de bestuursvergaderingen van 2017:

- **Feestelijke bijeenkomst op 10 november 2017 t.g.v. het 30-jarig jubileum van de NGS.**

Op 10 november 2017 werd tijdens de Deelnemersdag van de NGS herdacht, dat 30 jaar geleden (op 22 oktober 1987 te Den Haag) de oprichtingsakte voor de NGS werd ondertekend. Ter voorbereiding van het 30-jarig jubileum is door een werkgroep van bestuurders en adviseurs van de NGS hard gewerkt om dit jubileum op gepaste wijze te herdenken. De Stowa¹ werd bereid gevonden samen met de werkgroep een actieve financiële en personele (in de personen Ludolph Wentholt en Petra Angelone), rol te vervullen. Dit leidde op 10 nov. 2017 tot een in veler ogen geslaagde herdenking.

- **Ontwikkeling van het boek “Tussen Stoom en Stroom”.**
Het afgelopen jaar moest er nog hard gewerkt aan de totstandkoming van het boek “Tussen Stoom en Stroom”², dat in het najaar van 2017 gereed moest zijn zodat het gepresenteerd kon worden op onze feestelijk bijeenkomst t.g.v. ons 30-jarig jubileum. Dat is gelukt! Veel dank is het NGS-bestuur verschuldigd aan allen die een bijdrage geleverd

¹ STOWA (Stichting Toegepast Onderzoek in het Waterbeheer) is het kenniscentrum van de regionale waterbeheerders (veelal de waterschappen) in Nederland. STOWA ontwikkelt, vergaart, verspreidt en implementeert toegepaste kennis die de waterbeheerders nodig hebben om de opgaven waar zij in hun werk voor staan, goed uit te voeren. Deze kennis kan liggen op toegepast technisch, natuurwetenschappelijk, bestuurlijk-juridisch of sociaalwetenschappelijk gebied.

² Tussen Stoom en Stroom. De rol van de verbrandingsmotor in de Nederlandse polder- en boezembemaling. Het boek is te verkrijgen bij Uitgeverij Verloren te Hilversum.

hebben bij de totstandkoming van dit waardevolle boek, maar in het bijzonder voor de auteurs, onze adviseurs Daan van Rijn en Jaap van Raaij alsmede Rutger Polderman (bureau voor Monumenten- en Restauratieadvies te Rotterdam). Het vormt een waardevolle aanvulling op de reeks publicaties die de NGS in haar bestaan over de bemaling in Nederland al heeft uitgegeven.

- **Educatie/kennisborging.**

Het bestuur van de NGS beschouwt de noodzaak van educatie als een van de belangrijkste speerpunten op dit moment. Reden waarom deze zomer gestart is met een werkgroep van bestuursleden en adviseurs om een opzet te maken voor een programma voor deze kwestie. Reeds snel werd in de bestuursvergadering geconcludeerd dat het wat de NGS betreft meer gaat om het borgen van de bestaande kennis bij de vrijwilligers van onze deelnemers dan om het brede begrip "educatie". Op basis daarvan is besloten het programma te starten met een enquête onder onze deelnemers. In de loop van 2018 moet dat resulteren in een plan van aanpak.

- **Gemalenpluim.**(<http://www.gemalen.nl/gemalenpluim.asp>)

Voor de derde keer op rij werd de gemalenpluim uitgereikt, een vorm van waardering van de NGS voor die gemaalbeheerders, die het beheer en onderhoud van hun gemalen op een cultuurhistorische verantwoorde wijze hebben opgepakt.

De "Pluim" wordt jaarlijks toegekend in 2 categorieën, te weten één pluim voor de deelnemende waterschappen van de NGS en één pluim voor de particuliere stichtingen die deelnemer zijn van de NGS.

In 2015 en 2016 werden gemalen voor nominatie informeel verzameld in besloten kring van bestuur en adviseurs NGS. Voor het eerst zijn door een speciale NGS Nieuwsflits (1 juli 2017) alle waterschappen en deelnemers van de NGS uitgenodigd om gemalen voor te dragen.

Deze oproep heeft evenwel maar tot een beperkte respons geleid.

Op basis van de beoordelingen van de pluimcommissie³ heeft het bestuur van de Nederlandse Gemalenstichting besloten dat de gemalenpluim 2017 werd toegekend aan:

1. Het Wetterskip Fryslân wegens de zorgvuldige en sobere restauratie en bemalingstechnische modernisering en capaciteitsverhoging van het operationele elektrische, rijksmonumentale gemaal Dongerdielen (1931) te Ezumazijl.
2. Het waterschap Rijn en IJssel wegens de prachtige restauratie en herbesteding voor publieksfuncties van het vergaand vervallen elektrisch Gemaal Oude Rijn (gebouw uit 1884) te Pannerden, dat voor het waterschap geen functionele betekenis voor de waterbeheersing meer heeft.

De pluimen werden deze keer uitgereikt op de jubileumbijeenkomst van de NGS welke plaats vond op 10 nov. 2017 te Lelystad.

- **Sponsoring.**

Tijdens een van de bestuursvergadering werd geconcludeerd, dat het sponsorbeleid van de NGS op zich goed is, doch dat er nog wel een en ander schort aan de implementatie. Reden om de eerdere sponsorcommissie nog eens naar deze zaak te laten kijken. In het voorjaar van 2018 zal deze kwestie met een aangepast voorstel opnieuw op de agenda verschijnen.

- **Verzoeken om gebruik van de gegevens uit onze gemalendatabase.**

Ook in 2017 werd het secretariaat van de NGS regelmatig benaderd voor informatie over gemalen in Nederland. Heel regelmatig wordt gevraagd naar de mogelijkheden om met een

³ De Pluimcommissie bestaat uit: Peter Nijhof(vz) en Kees Tak.

gezelschap een mooi gemaal te bezoeken, of om foto's bij/in een mooi gemaal te maken t.g.v. een bruiloft (komt zeer regelmatig voor).

Ook dit jaar werden we benaderd door de NPO voor input voor de serie "Achter de Dijken"⁴. De Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed (RCE) is wederom actief geweest om onze database van gemalen te vervolmaken/actualiseren en te combineren met kaartmateriaal dat de RCE beheert. In oktober 2017 heeft de RCE een digitale kaart gelanceerd genaamd "Agrarische landschappen"⁵, waarbij de gegevens van de gemalendatabase van de NGS worden gebruikt om onze gemalen in samenhang met andere elementen uit het landschap in Nederland te presenteren inclusief alle bijbehorende informatie en foto's.

- **De jaarrekening 2016.**

De jaarrekening werd vastgesteld door het bestuur op 08-02-2016, onder voorbehoud van de goedkeuring van de accountant. Op dit moment is door Bentacera Registeraccounts, de accountantsverklaring (Beoordelingsverklaring) nog niet afgerond.

Het jaar 2016 werd met een verlies van ruim € 6000 afgesloten, mede door de reservering voor de uitgave van het boek. (2015: - € 1200; in 2014: - € 2500). De jaarrekening zal, zodra deze is goedgekeurd door de accountant, mede vanwege de ANBI-randvoorwaarden op de website worden geplaatst. (http://www.gemalen.nl/deelnemers_en_donateurs.asp).

Het bestuur van de NGS heeft besloten om vanaf de rekening 2018 te gaan werken met een kascontrolecommissie. Tijdens de Deelnemersvergadering op 10 nov. 2017 zijn de leden voor de kascontrolecommissie benoemd.

- **De begroting 2018.**

De begroting 2017 werd in de eerste vergadering van het nieuwe jaar (03-02-2017) door het bestuur vastgesteld. De begroting 2018 zal in de eerste vergadering van 2018 aan het bestuur worden voorgelegd.

De Vrijwilligersdag

Het bleek dat de voorbereidingscommissie⁶ een zeer interessant programma had opgesteld voor de vrijwilligersdag 2017. Immers binnen de kortste keren zaten we op het gebruikelijke aantal van 80 aanmeldingen. Echter naarmate de datum naderde bleef het aantal aanmeldingen oplopen tot uiteindelijk in de buurt van de 125! Dat noopte de organisatie maatregelen te nemen, immers dit aantal deelnemers kon niet ontvangen worden op de locaties die op het programma stonden. In overleg met die organisaties waar de meeste aanmeldingen uit voortkwamen werd het aantal uiteindelijk gemaximeerd tot 90. Een aandachtspunt voor de organisatie voor het volgende jaar! De vrijwilligersdag vond deze keer plaats in het Gelderse. Ontvangen werden we door Willem van de Klok met zijn vrouw en vrijwilligers van het Putterstoomgemaal. Na de koffie met toelichting en vervolgens de bezichtiging, vertrokken de vrijwilligers naar het Stoomgemaal Hertog Reijnout, waar het ritueel zich herhaalde, inclusief een prima verzorgde lunch (in de heerlijke zonovergoten serre van Hertog Reijnout). Dank aan de beide ontvangende gemalen.

⁴ Aflevering 3 van de serie "Achter de Dijken" (uitgezonden op 22 september 2017) had als titel "Watermensen", waarbij het gemaal Beatrix in Schermerhorn getoond wordt als een van de belangrijke gemalen het drooghouden van de Schermer.

⁵ De kaart "Agrarische landschappen" van de RCE is te bekijken op de computer via de link: <https://landschapinnederland.nl/agrarische-landschappenkaart>. (In het linker scherm het mapje "Molens en gemalen" aanklikken. De bijbehorende legenda met informatie verschijnt na het aanklikken van de gewenste objecten/gemalen met een link naar de NGS-website.

⁶ De voorbereidingscommissie bestaat uit Jef Landman(vz), Jan Reijnen en Peter Nijhof.

Na de lunch, kregen we een mooie toelichting met anekdotes van Dhr. Vinke van het waterschap Vallei en Veluwe over het laatste onderdeel van deze mooie dag, te weten een bezoek aan de flexibele waterkering rondom o.a. de haven van Spakenburg-Bunschoten. Een prachtige oplossing in deze historische omgeving. Na een dankwoordje van ons bestuurslid Jef Landman ging eenieder weer voldaan huiswaarts.

De Deelnemersvergadering

De Deelnemersvergadering werd dit jaar gecombineerd met de jubileumbijeenkomst t.g.v. het 30-jarig jubileum van de NGS. Als locatie was gereserveerd Batavialand te Lelystad. Dit mede omdat de bijeenkomst in samenwerking met het waterschap Zuiderzeeland (naast de Stowa) werd georganiseerd.

In verband met de jubileumbijeenkomst was er slechts 1 uur gereserveerd voor de Deelnemersvergadering. Naast de gebruikelijke agendapunten (verslag/nieuwe bestuursleden en herbenoemingen/ jaarverslag/financiën) kwam als belangrijkste agendapunt de uitreiking van de gemalenpluimen aan de orde (zie eerdere toelichting in dit verslag hierover).

Precies om 10:30 uur sloot onze voorzitter de vergadering en konden de Deelnemers zich aansluiten bij de ondertussen gearriveerde jubileumgangers voor de rest van het programma.

30-jarig Jubileum NGS.

Zoals reeds eerder verwoord in dit verslag bestond de NGS in 2017 30 jaar. Reden voor een jubileumbijeenkomst. Deze bijeenkomst werd gecombineerd met de Deelnemersvergadering van 2017. Vanaf 10.30 uur waren alle genodigden welkom in Batavialand in Lelystad.

Na de opening door de voorzitter Herman Dijk, die de “oudgedienden/mensen van het 1^e uur van de NGS” (die nog in ruime mate vertegenwoordigd waren), in het zonnetje zette, werd de ochtend door een 2-tal sprekers (Leo van Gelder (heemraad Waterschap Hollandse Delta)) en Hetty Klavers i.s.m. Roos van den IJssel (respectievelijk Dijkgraaf en jeugdbestuurder van het waterschap Zuiderzeeland), benut om het thema educatie aan de orde te stellen. Dit thema ziet de NGS op dit moment als een van haar speerpunten. De ochtend werd afgesloten door Jan Reijnen (bestuurslid van de NGS), met een heuse PUBquiz, waarna het tijd was voor een goede lunch met volop gelegenheid voor het hernieuwen van de (oude) contacten.

Na de lunch kwam als eerste Henrike Branderhorst aan het woord. Zij schetste de langdurige relatie tussen haar werkgever Tauw en de NGS. Tevens schetste zij de ontwikkelingen in gemalenland voor een adviesbureau als Tauw.

Het hoogtepunt van de dag was de presentatie van het NGS-boek “tussen Stoom en Stroom”, waarin de rol van de verbrandingsmotor in de Nederlandse polder- en boezembemaling wordt beschreven.

Als eerste gaf Daan van Rijn, adviseur van de NGS vanaf het eerste uur, (mede)auteur en tevens verantwoordelijk voor de projectleiding en de eindredactie van het boek, een toelichting op de achtergrond en de totstandkoming van het boek.

Het eerste exemplaar werd vervolgens door de voorzitter van de NGS, Herman Dijk, overhandigd aan Hans Oosters, voorzitter van de Unie van Waterschappen.

Een jubileum van de NGS kan uiteraard niet zonder een gemalenbezoek, reden waarom heemraad Ton Leijten van het waterschap Zuiderzeeland, als laatste het woord kreeg om de jubileumgangers aan te sporen na de borrel en vóór de thuisreis een bezoek te brengen aan het (draaiende) gemaal Wortman. Echt indrukwekkend!

Dank aan allen die bijgedragen hebben aan deze geslaagde dag, die door zo’n 115 personen werd bezocht, die allen met het prachtige boek “tussen Stoom en Stroom”⁷ huiswaarts keerden!

⁷ Het boek “tussen Stoom en Stroom” is voor diegenen die nog geen exemplaar hebben kunnen bemachtigen, te bestellen bij uitgeverij Verloren te Hilversum. (<https://verloren.nl/boeken/2086/257/28231/sociaal-economisch/tussen-stoom-en-stroom>)

Nieuwsflitsen. (<http://www.gemalen.nl/actueel.asp>)

Er werden dit jaar 9 nieuwsflitsen verzonden. Het betrof de volgende onderwerpen:

- Foto-expositie gemalen Stichtse Rijnlanden;
- Belangrijke data in 2017;
- Impressie Vrijwilligersdag 2017;
- Oproep nominatie NGS-gemalenpluim 2017;
- Schakelkast uit gerenoveerd gemaal om niet!
- Vertelcafé Oude stationaire motoren;
- Gemalenpluim NGS uitgereikt;
- GMB nieuwe sponsor NGS;
- Impressie 30-jarig jubileum NGS.

De nieuwsflitsen worden per e-mail verzonden aan allen die zich op de website van de NGS hebben aangemeld voor de ontvangst van de NGS-Nieuwsflits. Alle nieuwsflitsen zijn terug te lezen op de site (www.gemalen.nl/actueel.asp). Hier kan men zich tevens inschrijven voor een abonnement op de Nieuwsflitsen (linker kolom onderaan).

De Nationale Gemalendag (http://www.gemalen.nl/gemalen_dag.asp)

De Nationale Gemalendag wordt op dezelfde dag gehouden als de Nationale Molendag.

Getracht wordt zoveel mogelijk gemalen/molens open te stellen voor het publiek.

In 2017 vond de Nationale Gemalen/Molendag plaats op zaterdag 13 mei en/of zondag 14 mei.

Gebruikelijk is dat de gemalen/molens geopend zijn tussen 10:00 uur en 16:00 uur.

Welke gemalen er geopend zijn/waren, op welke dag(en) en of er bijzonderheden zijn, staat vermeld op de website. (http://www.gemalen.nl/gemalen_dag.asp)

Project Inventarisatie(<http://www.gemalen.nl/inventarisatie.asp>)

Zoals reeds eerder vermeld is dit jaar weer veel energie gestoken in het "Project Inventarisatie" naar aanleiding van met name de samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed.

Medewerkers van het RCE zijn zeer drukdoende geweest ontbrekende data voor onze gemalendatabase aan te leveren. Veelal betrof dit ontbrekende foto's maar ook de exacte locatie van de gemalen werd waar deze nog ontbrak, toegevoegd.

Maar ook particulieren en waterschappen geven regelmatig aanpassingen en foto's door welke vervolgens aan de database worden toegevoegd.

Rosmalen, 04-12-2017

C. Ceelaert, secretaris.